

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Vår ref.
22/01443-4

Deres ref.

Dato
27.05.2022

NMBUs svar på invitasjon til å sende skriftlig innspill til Opptaksutvalget

NMBU viser til e-post fra Opptaksutvalget med invitasjon til å komme med innspill til utvalget. Vi har følgende forslag til svar på spørsmålene fra Opptaksutvalget:

1. Kvalifisering

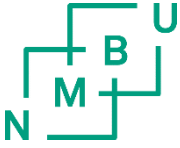
- *Er det noen av dagens alternative måter å oppnå GSK på, som bør endres eller fases ut?*

På mange måter kan 23/5-ordningen sies å tilsvare «et basår» i og med at man tar kjernefag fra videregående skole som skal gi søkerne et teoretisk grunnlag til å studere humanistiske, samfunnsfaglige studier og danne grunnlag for å ta programfag i realfag.

Vi kjenner ikke til om det gjennomført undersøkelser som viser gjennomføringsgrad for personer som har kommet inn på 23/5-grunnlag (PRA-vedtak). Før man vurderer å fjerne eller utvide denne ordningen, bør man ha et større kunnskapsgrunnlag.

I 23/5-regelen må man ha studiekompetanefagene og til sammen fem års praksis. Praksiskravet kan dekkes med flere ting enn arbeid, som for eksempel å ha hatt omsorg for barn eller å ha varig nedsatt arbeidsevne, slik at man ikke har vært i arbeid. Dette legger til rette for at mennesker i ulike livssituasjoner kan komme inn i høyere utdanning med et kunnskapsnivå tilsvarende ett år fra videregående skole.

Det hadde vært interessant å undersøke hvorvidt de ulike formene for praksis reelt gjør søkere i stand til å gjennomføre ulike typer høyere studier. Vi ser det samfunnmessige behovet for at alle skal ha tilgang til en kvalifiserende høyere utdanning, men samtidig kan det være at 23/5-studiene ikke reelt gir generell studiekompetanse, det vil si kompetanse

for å gjennomføre alle typer universitets og høyskolestudier. Også for humanistiske og samfunnsfaglige studier kan programfag være nødvendig for å ha en god gjennomføring av studiet. Dilemmaet her er om hoveddelen av videregående skole skal flyttes til universitetene, for at alle skal kunne ha tilgang til universitetsstudier.

- *Hva mener dere om å innføre en standardisert kvalifiserende prøve som et supplement eller en erstatning for søkere som ikke har GSK fra videregående opplæring?*

Prøver er tidkrevende og dyrt, og krever store forberedelser for de som skal ta dem. Slike prøver kan føre til oppbygging av en industri på linje med privatist-industrien. En prøve som skal være en erstatning for generell studiekompetanse, vil måtte være svært omfattende.

Når det gjelder en prøve som eventuelt skal være et supplement tror vi ikke det vil gi annerledes utfall enn nåværende system.

Man må eventuelt ha undersøkelser som viser om det er signifikante forskjeller mellom karakternivå og test-nivå i de landene der dette er i bruk. Vi har ikke nok kunnskap til å si hvorvidt dette er en god løsning. Man kunne eventuelt se for seg en ulike prøver til ulike typer av studium, der prøvene spisses noe mot typen av studium.

- *Kan spesielle opptakskrav erstattes av en form for forberedende år, tilsvarende basår-ordningen i Sverige?*

Det finnes allerede forkurs for ingeniører og ved NMBU har vi ettårig grunnstudium der søkerne kan ta førsteårsemner i realfag. Generelt mener vi at det ikke er ønskelig å utvide alle realfaglige studier med et ekstra førsteår der man skal lære kunnskaper tilsvarende realfagene fra videregående.

- *Har bruken av spesielle opptakskrav i UH konsekvenser for videregående opplæring?*

Vi antar det har konsekvenser for videregående opplæring, i og med at elevene velger programfag for å komme inn på visse studium. Vi mener det kan være hensiktsmessig at elevene tar disse fagene og finner ut om dette er noe for dem før de begynner på høyere utdanning innenfor feltet.

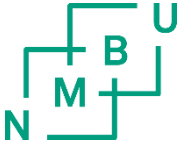
- *Er det viktig å beholde realkompetansevurdering som en vei inn i UH?*

Vi mener at det fortsatt bør være mulig å søke seg inn til høyere utdanning med realkompetanse.

2. Rangering

- *Bør hensynet til å få inn unge søkere veie tyngre enn i dag, og hensynet til å gi søkere en mulighet til å forbedre rangeringsposisjonen sin vektet tilsvarende lavere?*

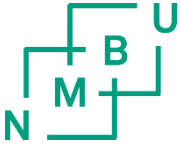
Vi går ut ifra at det her spørres om forbedringen av karakterer og ulike former for tilleggs poeng. Det bør være en viss mulighet til å rette opp feilvalg man gjorde på videregående, men dagens system hvor søkere kan bruke flere år på å forbedre karakterer er dyrt og lite hensiktsmessig. Det er de samme menneskene som uansett skal fordeles på de ulike studiene.

- *Bør utvelgelsen av studenter til populære studier skje på en annen måte enn å skille på desimaler på allerede høye poenggrenser, for eksempel ved opptaksprøver eller loddtrekning?*
Det er usikkert om dette ville være mer rettferdig. Det er slik at det til de populære studiene er flere søkere enn det er plasser, og det vil, uansett opptakssystem, være et flertall av interesserte personer som ikke kommer inn på drømmestudiet sitt.
Vi kjenner til at ved ordninger der et grunnfag har vært kvalifiserende til et programstudium, har universitetene valgt å gå bort fra denne ordningen, og heller ta opp søkere rett fra videregående skole.
- *Er noen av dagens tilleggs poeng et godt uttrykk for kompetanse som er nødvendig i studier eller i arbeidslivet?*
Tilleggs poeng bør kunne gis for relevante erfaringer etter videregående skole som f.eks folkehøgskole, militærtjeneste og relevant arbeidserfaring. Tilleggs poengene bør være av begrenset omfang som i dag.
- *Bør ordningen med å gi alders poeng, som rangerer eldre søkere foran yngre søkere, videreføres?*
Alders poeng drar opp poenggrensene uten å forbedre kompetansen til søkerne som kommer inn. Vi mener at alders poeng bør fjernes, eller reduseres til maksimalt to poeng.
- *Hvilke andre mål enn å få inn de best kvalifiserte søkerne bør opptakssystemet ivareta?*
Opptakssystemet bør være forutsigbart, rettferdig og enkelt nok til å unngå kostnads krevende merarbeid for søkere og læresteder.
- *Er bruk av spesielle kvoter, som for eksempel regionale kvoter eller kjønnskvote, bedre egnet enn tilleggs poeng for at bestemte søkergrupper skal få tilbud om studie plass?*
Hvis disse søkergruppene søker på studiene, vil bruk av kvoter gi større utslag enn tilleggs poeng. For enkelte utdanninger kan det være hensiktsmessig for samfunnets behov å vurdere egnede kvoter.

3. Organisering

- *Bør vi ha et felles regelverk for opptak til alle typer studier?*
Felles regelverk gir god oversikt for søkerne, slik at de slipper å forholde seg til ulike regler ved ulike læresteder, kanskje til og med til samme type studium. Av hensyn til elever i videregående skole mener vi det bør være felles regler for opptak til høyere utdanning tilsvarende dagens regelverk, med de mulighetene som finnes med noen individuelle opptaks krav.
- *Er dagens felles regelverk til hinder for hvordan dere ønsker å gjennomføre opptak (spørsmål til universitet og høyskoler)?*
Vi mener at et felles regelverk er et gode ved gjennomføring av opptak til høyere utdanning. Et felles regelverk sikrer at søkere med lik bakgrunn blir likebehandlet.

- *Hvem bør bestemme opptaksregler til grunnutdanninger? Hvor mye bør bestemmes nasjonalt og likt for like utdanninger, og hvor mye bør være opp til den enkelte institusjon?*
Dersom opptakskravene blir svært ulike på ulike studiesteder, vil sannsynligvis søkertallene gå ned på en del studieprogrammer. Dersom et bachelorstudium har ulike opptakskrav på ulike læresteder, vil søkerne kanskje velge programfag etter hva som fører til at de kvalifiserer seg på det ene stedet, men ikke kvalifisere seg for liknende studium andre steder. Søkere som ikke kommer inn på sin førsteprioritet vil på denne måten ikke komme inn på et liknende studium et annet sted.
- *Hva er viktigst: å ha et effektivt opptakssystem eller å ha muligheten for å ta hensyn til andre kriterier enn karakterer, for eksempel motivasjon eller egnethet?*
Det er mellom 120 000 og 150 000 søkere i Samordna opptak. Søknadene behandles i dag mellom april og juli. Et effektivt opptakssystem er, slik vi ser det, helt nødvendig. Opptakskravene alene bør være kvalifiserende. Om motivasjon og egnethet skal være en del av kravene, må dette kunne måles på en nøyaktig, sikker, rettferdig og enhetlig måte.
- *Har dere alternative forslag til tidslinje for opptaket/studiestart?*
Resultatene fra siste halvår foreligger sent på våren. For at dette siste halvåret skal ha uttelling for opptak, må opptaket gjennomføres etter at endelige karakterer foreligger. Dersom man ønsker mer tid mellom resultat av opptak og studiestart, må eventuelt studiestart forskyves utover høsten. Dette vil igjen resultere i et svært kort høstsemester.

Vennlig hilsen

Elise Norberg
Prorektor for Utdanning

Hans Gran
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.